

Облік і оподаткування

УДК 658.1

Кириллов Александр Олегович

студент магістратури спеціальності «Облік і оподаткування»

Економічного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Кириллов Александр Олегович

студент магистратуры, специальности «Учет и налогообложение»

Экономического факультета

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Kyryllov Oleksandr Olehovych

Student of the Master's degree, Specialty «Accounting and taxation» of

Faculty of Economics of

Taras Shevchenko National University of Kyiv

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

ПІДПРИЄМСТВА

АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ

ПРЕДПРИЯТИЯ

ANALYSIS OF EFFICIENCY USING OF ENTERPRISE LIABILITY

***Анотація.** Статтю присвячено дослідженню особливостей реалізації економічного аналізу ефективності використання зобов'язань підприємства. В статті розглянуто фінансовий аналіз руху та ефективності використання зобов'язань підприємства. Досліджено характерні особливості впливу величини зобов'язань на ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства. Розглянуто на конкретному прикладі процес фінансового аналізу впливу зобов'язань на ключові індикатори розвитку підприємства.*

Ключові слова: *аналіз, зобов’язання, позика, ефективність, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість.*

Аннотація. *Статья посвящена исследованию особенностей реализации экономического анализа эффективности использования обязательств предприятия. В статье рассмотрено финансовый анализ движения и эффективности использования обязательств предприятия. Исследованы характерные особенности влияния величины обязательств на ликвидность, платежеспособность и финансовую устойчивость предприятия. Рассмотрено на конкретном примере процесс финансового анализа влияния обязательств на ключевые индикаторы развития предприятия.*

Ключевые слова: *анализ, обязательства, кредит, эффективность, ликвидность, платежеспособность, финансовая устойчивость.*

Summary. *The article is devoted to the study the peculiarities economic analysis of the effectiveness using enterprise liability. Financial analysis of the motion and efficiency using enterprise liability were considered. The characteristic features of the influence amount of liabilities on liquidity, solvency and financial stability of the enterprise were investigated. The process of financial analysis impact liability on key indicators of enterprise development is reflected on concrete examples.*

Key words: *analysis, liability, loan, efficiency, liquidity, solvency, financial stability.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання розмір прибутку підприємства залежить від рівня забезпеченості зовнішніми фінансовими ресурсами, в тому числі зобов’язаннями. Завдання поліпшення використання позикових коштів висувають на перший план

необхідність ефективного використання зобов'язань у процесі функціонування підприємства.

Зобов'язання є істотним фактором у формуванні пасиву підприємства, оскільки саме цей об'єкт обліку ідентифікує фінансову стійкість та платоспроможність, можливості на ринку товарів і послуг. Відсутність фінансового аналізу ефективності використання зобов'язань може призвести до непередбачуваних збитків, а також збільшує ймовірність настання банкрутства. Тому розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, сучасної інтеграції аналітичної системи дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти методики фінансового аналізу ефективного використання зобов'язань на підприємствах різних форм господарювання висвітлені в працях вітчизняних науковців, зокрема, таких як: Бутиця Ф.Ф., Головка В.І., Ковтун Н.В., Мних Є.В., Савицька Г.В., Тринька Л.Я., Тютюнник Ю.М. та інші.

Виявлення невирішених раніше аспектів проблеми. Сучасна науково – методична база економічного аналізу зобов'язань підприємств не повною мірою задовольняє потреби управління. Потребує удосконалення ряд питань щодо методики аналізу ефективності використання зобов'язань підприємства, а також дослідження впливу величини зобов'язань на ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства.

Мета статті. Метою статті є визначення характерних особливостей аналізу ефективності використання зобов'язань підприємства та оцінка впливу зобов'язань на ключові параметри функціонування підприємства.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий аналіз зобов'язань і забезпечень підприємства формує основні питання дослідження економічних аспектів господарської діяльності, оцінка впливу факторів,

що їх обумовили, розробка раціональних заходів з мобілізації наявних резервів підприємства; підвищення ефективності функціонування підприємства, його підрозділів. Економічний аналіз – це особлива система засобів вивчення стану фінансово – господарської діяльності підприємства [1, с. 129].

Метою фінансового аналізу зобов’язань підприємства є визначення раціонального співвідношення власних та позикових коштів, а також оцінка ефективності використання позикових коштів підприємства.

Функціонування підприємств будь – яких форм власності має на меті постійне використання наявних фінансових джерел, тому виникає питання ефективності їх витрачання.

Вирішення поставленого питання здійснюється за допомогою наступних заходів:

1. Оцінка ефективності використання зобов’язань підприємства у звітному періоді;
2. Порівняльний аналіз показників ефективності звітного періоду з попередніми аналогічними показниками підприємства або середніми по галузі (чи виду діяльності);
3. Виявлення проблемних питань, резервів зростання ефективності використання зобов’язань підприємства;
4. Розробка системи заходів впливу з метою підвищення ефективності використання зобов’язань
5. Побудова прогнозних показників використання зобов’язань.

Неефективність використання позикового капіталу призводить до зниження рівня платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, що в подальшому може вплинути на його рентабельність. Це обумовлює необхідність і практичну значимість систематичного аналізу зобов’язань підприємства [2, с. 328; 3, с. 174].

Інформаційна база економічного аналізу зобов'язань підприємства є дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності, на основі якої здійснюється оцінка фінансового стану організації, структурні зміни в активах і пасивах, перевірка наявності прибутків та збитків, виявлення перспектив подальшого розвитку підприємства. Для подальшого аналізу ефективності використання зобов'язань застосуємо показники фінансової звітності ПАТ «КиївХліб» за 2014 – 2018 рр.

Пріоритетними напрямками дослідження впливу зобов'язань на діяльність ПАТ «КиївХліб» є аналіз ліквідності, платоспроможності та ділової активності.

Для аналізу ліквідності ПАТ «КиївХліб» використаємо наступні показники:

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (відношення грошових коштів та їх еквівалентів до поточних зобов'язань)
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності (відношення різниці оборотних активів і запасів до поточних зобов'язань);
3. Загальний коефіцієнт ліквідності (відношення оборотних активів до поточних зобов'язань);
4. Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості.

При аналізі платоспроможності ПАТ «КиївХліб» застосуємо наступні економічні індикатори:

1. Коефіцієнт фінансового левериджу (відношення позикового та власного капіталу);
2. Коефіцієнт фінансової стійкості (відношення власного та позикового капіталу);
3. Коефіцієнт Бівера (відношення різниці між чистим прибутком і нарахованою амортизацією до суми довгострокових і поточних зобов'язань);

Дослідження ділової активності підприємства базується на розрахунку наступних показників:

1. Коефіцієнт дебіторської заборгованості (відношення дебіторської заборгованості до виручки від реалізації продукції);
2. Коефіцієнт кредиторської заборгованості (відношення кредиторської заборгованості до витрат виробництва).

Розраховані економічні показники діяльності ПАТ «КиївХліб» представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники ліквідності, платоспроможності та ділової активності ПАТ «КиївХліб» за 2014 – 2018 рр.

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Аналіз ліквідності					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0501	0,0238	0,0161	0,0420	0,0160
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5179	0,5181	0,6294	0,6285	0,4804
Загальний коефіцієнт ліквідності	0,9157	0,8597	1,0571	0,9359	1,0701
Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості (коефіцієнт поточної заборгованості)	1,1593	1,2531	1,0930	1,2957	2,2347
Аналіз платоспроможності					
Коефіцієнт фінансового важелю (фінансового левериджу)	2,2720	1,7878	1,1444	1,4920	4,2750
Коефіцієнт покриття (фінансової стійкості)	0,4401	0,5593	0,8739	0,6702	0,2339
Коефіцієнт Бівера	0,5230	0,6616	0,8998	0,6297	0,3063
Аналіз ділової активності					
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	29,9935	26,3906	25,3691	28,7589	32,3016
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	76,4906	68,4233	60,3259	62,8549	89,3683

Джерело: складено автором на основі [4, с. 185; 5, с. 74]

Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності протягом 2014 – 2018 рр. знаходиться на досить низькому рівні (при необхідному рівні у 0,2 – 0,8), а також існує тенденція до подальшого зменшення представленого

показника. Такі низькі значення коефіцієнту свідчать про те, що підприємство може погасити найближчим часом лише незначну частку поточних зобов'язань, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів.

На основі коефіцієнту швидкої ліквідності можна стверджувати, що значно зменшилася частка ліквідних активів, яка погашає короткострокові зобов'язання. Тобто ПАТ «КиївХліб» має низькі платіжні можливості щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами.

Протягом 2014 – 2015 рр. загальний коефіцієнт ліквідності був на досить низькому рівні. У 2016 р. він значно зріз (на 22,96 % порівняно з 2014 р.) і він характеризує баланс підприємства як низьколіквідний, а саме підприємство як таке, володіє малим обсягом вільних ресурсів, які сформувалися завдяки власним джерелам. З 2017 до 20178рр. спостерігалось поступове зростання коефіцієнта покриття в загальному на 14,34 %. Це у деякій мірі поліпшило фінансову стійкість підприємства, проте коефіцієнт покриття все таки залишається на досить низькому рівні (рекомендовані межі становлять 1,5 – 2,0).

За 2014 – 2018 рр. наявна зростаюча тенденція коефіцієнту поточної заборгованості (особливо за 2017 – 2018 рр. – на 72,47 %), а це говорить про те, що ПАТ «КиївХліб» втрачає здатність розраховуватися за кредитами за рахунок своїх дебіторів.

Значення коефіцієнту фінансового левериджу має спадну тенденцію, але воно не перевищує рекомендованої межі у 0,5, а це показує існування підвищеного ризику неплатоспроможності у разі спаду ділової активності у країні, а також сильну залежність підприємства від позикового капіталу при зростанні рівня фінансового ризику.

Ситуація у ПАТ «КиївХліб» за 2014 – 2016 рр. можна охарактеризувати, як стабільну (зростання коефіцієнту фінансової

стійкості), але у 2017 – 2018 рр. ситуація підприємства вже є нестабільною (зменшення коефіцієнту фінансової стійкості), тобто зменшується частка стабільних джерел фінансування в загальній сумі джерел засобів підприємства.

Динаміка коефіцієнту Бівера за 2014 – 2018 рр. ілюструє ситуацію бажаного збільшення частки прибутку ПАТ «КиївХліб», який направляється на розвиток виробництва. Ця тенденція в кінцевому випадку призводить до задовільної структури балансу, коли підприємство починає працювати з великими обсягами зобов'язань.

За 2014 – 2018 рр. відбувається прискорення обігу дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «КиївХліб», а це супроводжується розширенням комерційного кредиту, який надається цьому підприємству.

Отже, проаналізувавши ключові елементи функціонування ПАТ «КиївХліб» можна стверджувати, що економічна ситуація за період 2014 – 2018 рр. характеризується низьким рівнем ліквідності та подальшою спадною тенденцією коефіцієнтів ліквідності. Мала частка дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів призводить до низьких платіжних можливостей щодо погашення поточних зобов'язань. Незначна частка грошових коштів не дає можливості підприємству негайно розрахуватись за цими зобов'язаннями. Найкраща ліквідна ситуація спостерігалась лише у 2016 році, коли підприємство мало найбільше від'ємне значення робочого капіталу.

Для фінансування своєї діяльності підприємство може використовувати три основні джерела коштів: результати власної фінансово – господарської діяльності (реінвестованого прибутку); збільшення статутного капіталу (додаткова емісія акцій); залучення коштів сторонніх фізичних і юридичних осіб (випуск облігацій, отримання банківських позик тощо) [6, с. 365].

Для аналізу ефективного управління джерелами фінансування підприємства необхідно розрахувати величину додаткових необхідних джерел коштів.

Величина додаткових необхідних джерел коштів має такий вигляд:

$$EFN = A \cdot q - k_R \cdot Pr \cdot (1 + q)$$

де EFN – потреба у зовнішньому фінансуванні,

A – розмір активів підприємства,

q – темп нарощення економічного потенціалу підприємства (коефіцієнт стійкого зростання),

k_R – коефіцієнт реінвестування прибутку,

Pr – розмір загального прибутку.

Процес розрахунку показників ефективного управління джерелами фінансування для ПАТ «КиївХліб» представлена у таблиці 2.

Таблиця 2

Методика розрахунку показників ефективного управління джерелами фінансування для ПАТ «КиївХліб»

№ з/п	Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1.	Розмір активів, тис. грн.	467053	448671	398549	411963	712551
2.	Рентабельність власного капіталу	0,1380	0,1729	0,2226	-0,1128	-0,1830
3.	Реінвестований прибуток, тис. грн.	3152	1313	5017	1981	3848
4.	Загальний розмір прибутку, тис. грн.	19700	26254	38590	-19806	-27483
5.	Коефіцієнт реінвестування прибутку	0,16	0,05	0,13	-0,10	-0,14
6.	Темп нарощення економічного потенціалу підприємства	0,0226	0,0087	0,0298	0,0114	0,0263

Джерело: складено автором на основі [7, с. 412]

Динаміка величини додаткових необхідних джерел коштів підприємства за 2013 – 2017 рр. представлено на рис. 1.

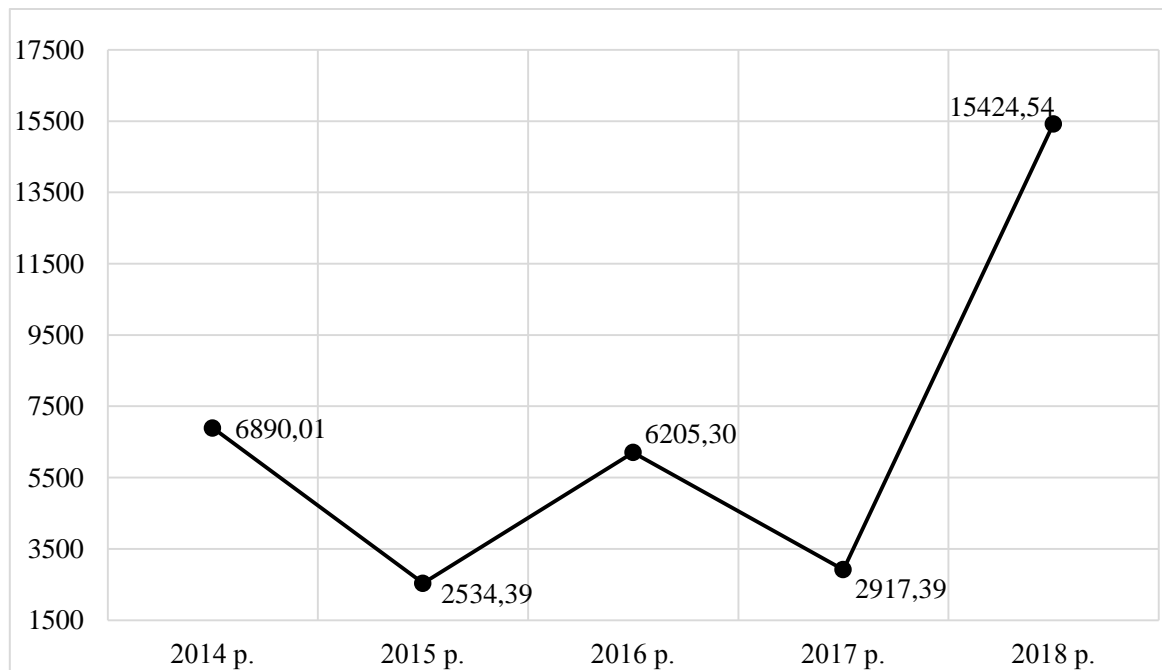

Рис. 1. Величина додаткових джерел фінансування ПАТ «КиївХліб», тис. грн.

Джерело: складено автором [8, с. 523]

Отже, протягом 2015 – 2016 рр. ПАТ «КиївХліб» залучає незначну величину додаткових джерел коштів. Якщо ж підприємство буде функціонувати виключно за рахунок власних коштів, то темпи нарощування капіталу будуть незначними. Але у період 2017 – 2018 рр. підприємству слід залучати значні кошти для своєї діяльності, це також пов'язано з низькими показниками рентабельності.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Ефективне функціонування будь – якого українського підприємства неможливо без постійного використання зовнішніх джерел фінансування, при цьому найбільш популярним засобом залучення таких коштів є зобов'язання у формі довгострокового та короткострокового кредиту. На сьогодні в Україні спостерігається ситуація недостатньої величини власного капіталу з метою фінансування діяльності підприємницьких структур, низьке

значення окремих індикаторів фінансового стану суб'єктів господарювання.

Позиковий капітал як складовий елемент джерел фінансування підприємства, здійснює негативний вплив на стан ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, але за допомогою зобов'язань підприємство може розширити масштаби виробництва продукції та підвищити величину рентабельності власного капіталу.

Отримані результати ретроспективного дослідження діяльності ПАТ «КиївХліб» дозволяють сформулювати пріоритетні напрямки залучення та ефективного використання позикових коштів, а також визначити типові моделі прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень в процесі функціонування підприємства.

Саме тому, процес вдосконалення методології фінансового аналізу підприємства повинен забезпечувати можливість оперативної обробки облікової інформації за відповідний проміжок часу, підвищенню точності та достовірності цієї інформації, а також зростанню якості аналітичних показників фінансової звітності.

Література

1. Ковтун Н.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н.В. Ковтун. – К.: Видавничо – поліграфічний центр «Київський університет», 2014. – 527 с.
2. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: навчальний посібник / Г.І. Купалова. – К.: Знання, 2008. – 639 с.
3. Тринька Л.Я. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Л.Я. Тринька, О.В. Липчанська. – К.: Алерта, 2014. – 768 с.
4. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Ю.М. Тютюнник. – К.: Знання, 2012. – 815 с.

5. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / О.О. Шеремет. – К.: Кондор, 2005. – 196 с.
6. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. – К : ЦНЛ, 2006. – 528 с.
7. Бригхем Ю., Эрхардт М. Финансовый менеджмент / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2010, – 960 с.
8. Росс С. Основы корпоративных финансов. – М.: Лаборатория Базовых знаний, 2000. – 720 с.

References

1. Kovtun N.V. Financial Analysis: study. allowance / N.V. Kovtun. – К.: Publishing and printing center «Kyiv University», 2014 – 527 pp.
2. Kupalova G.I. Theory of economic analysis: study. allowance / G.I. Kupalova. – К.: Knowledge, 2008. – 639 pp.
3. Trynjka L.Ja. Financial Analysis: study. allowance / L.Ja. Trynjka, O.V. Lypchansjka. – К.: Alerta, 2014. – 768 pp.
4. Tjutjunnyk Ju.M. Financial Analysis: study. allowance / Ju.M. Tjutjunnyk. – К.: Knowledge, 2012. – 815 pp.
5. Sheremet O.O. Financial Analysis: study. allowance / O.O. Sheremet. – К.: Condor, 2005. – 196 p.
6. Shmorghun N.P. Financial Analysis: study. allowance / N.P. Shmorghun, I.V. Golovko. – К.: TNL, 2006. – 528 pp.
7. Brigham E., Erhardt M. Financial management: theory & practice / South-Western College Pub, 2010. – 960 pp.
8. Ross S. Fundamentals of Corporate Finance Standard Edition / McGraw-Hill/Irwin, 2012. – 720 pp.